

BEZPIECZEŃSTWO EUROPY W PERSPEKTYWIE ZAGROŻEŃ POLSKI I UKRAINY

Leszek Fryderik KORZENIOWSKI

Copyright © 2014
УДК 304.9

*“O roku ów! kto ciebie widział w naszym kraju!
Ciebie lud zowie dotąd rokiem urodzaju,
A żołnierz rokiem wojny; (...)” [1]*

Wreszcie w 2014 roku stało się jasne, że: *po pierwsze*, Polska jest sąsiadem i sojusznikiem narodu ukraińskiego; *po drugie*, Rosjanie są fałszywym “bratnim narodem” i zagrożeniem do pokoju w Europie; *po trzecie*, suwerenem Ukrainy jest naród ukraiński, świadomy swojej tożsamości i podmiotowości.

Jak co roku, inspirację do refleksji nad tą wspólnotą przeszłości i dzisiejszych doświadczeń dostarcza “Tydzień oświaty dorosłych Ukrainy” [2].

Ten szkic nie aspiruje do jakiegokolwiek próby analizy stosunków międzynarodowych w Europie. Jest jedynie próbą oceny dzisiejszej sytuacji z perspektywy dotychczasowych doświadczeń Europejskiego stowarzyszenia nauk o bezpieczeństwie, którego członkami są przedstawiciele z 23 państw Europy, w tym także Ukraińcy i Rosjanie.

Ukraina dostała się w najgorsze miejsce, pomiędzy kamienie historii. Nigdy nie było dobrze, ale będzie jeszcze gorzej. Tysiące Ukraińców przelawa krew i oddaje życie za niepodległość, bez gwarancji, jaka przyszłość czeka Ukrainę.

Przełom XX i XXI wieku jest dla naszego pokolenia Polaków, Ukraińców i wielu innych narodów okresem przemian i przewartościowań, a także kształtowania się przestrzeni dla reedukacji dorosłych ludzi do innego życia w europejskim społeczeństwie. W Polsce i w Ukrainie przyjęły się całkowicie różne koncepcje organizacyjne i programowe tego procesu, ale uzupełniając się mogą one stanowić przesłankę zupełnie nowego spojrzenia na świadomość i wiedzę społeczeństwa postkomunistycznego i postmodernistycznego. Równocześnie łączą nas doświadczenia przesz-

łości, wspólne zagrożenia i nadzieje, które przyniosły najpierw Polsce, a potem także Ukrainie, odrodzenie narodowe i państwowe.

17 marca 2014 Rosja uznała Krym [3] za część Federacji Rosyjskiej potwierdzając tym samym okupację Ukrainy. Społeczność międzynarodowa uznała ten fakt za naruszenie prawa międzynarodowego, które *status quo* granic w Europie traktuje za najważniejszy wniosek po straszliwych doświadczeniach II wojny światowej.

Gdy jednak przyjrzeć się kalejdoskopowi dziejów, to jest to tylko epizod w tysiącletniej historii wojen pomiędzy wschodem a zachodem. W XIII (trzynastym) wieku tereny obecnej Ukrainy były pod jarzmem Mongołów, a potem pod władzą Wielkiego Księstwa Litewskiego, a także pod władzą Rzeczypospolitej Obojga Narodów [4]. W konsekwencji powstań zaporozkich przeciwko Koronie (wśród których najważniejszym było powstanie pod wodzą Bohdana Chmielnickiego w latach 1648–55) Kozacy podporządkowali się carowi Rosji (ugoda perejesławska). W roku 1686 Rzeczpospolita potwierdziła władzę cesarza Rosyjskiego nad Ukrainą Lewobrzeżną (za Dnieprem). Wieloletnie wojny pomiędzy Rzeczypospolitą a Rosją oraz pomiędzy Rzeczypospolitą a Turcją spowodowały jedynie ruinę, wyludnienie i kolonizację terenów tzw. Noworosji. Klęska Imperium Rosyjskiego w wojnie krymskiej (1856) była impulsem do walki o ukraińską tożsamość narodową, ale rusyfikacja była totalna. W 1876 roku car Ruski Aleksander II zabronił używania nazwy “Ukraina”, druku w języku ukraińskim (nazwanym w dokumencie “narzeczem małoruskim”,

posługiwania tym językiem w szkołach, teatrach, nakazał posługiwanie się wyłącznie językiem rosyjskim i usunięcie ze szkół nauczycieli ukraińskich [5]. Totalna rusyfikacja trwała ponad 200 lat, i na podporządkowanych lub okupowanych terenach, w wykonaniu W. Putina, prezydenta Rosji, trwa nadal.

Korona, późniejsza Rzeczypospolita, podzieliły los wschodniego "kraja" [6]. W drugiej połowie XVIII wieku dokonały się trzy rozbiory Polski [7]. Po 123 latach niewoli, w 1918 roku odrodziła się niepodległa Rzeczypospolita – nie na długo.

W 1939 roku dokonano czwartego rozbioru Polski, tym razem pomiędzy ZSRR a Niemcy [8]. 1 września 1939 roku, bez wypowiedzenia wojny, Niemcy zaatakowały Polskę od zachodu i północy, Słowacja – od południa a 17 września Związek Radziecki od zachodu. Rozpoczęła się II wojna światowa. Zbrodnia ludobójstwa dotyczyła Żydów i Polaków, ale wszystkie narodowości mieszkające na terenach dotychczasowej Rzeczypospolitej poddane zostały germanizacji i rusyfikacji, mordom, grabieży i wysiedleniom.

Rok wcześniej, 30 września 1938 roku w Monachium szefowie rządów Neville Chamberlain (Wielka Brytania), Édouard Daladier (Francja), Adolf Hitler (Niemcy) i Benito Mussolini (Włochy) podpisali układ o wykrojeniu z suwerennej Czechosłowacji 29 tys. km² pogranicza z III Rzeszą [9] i przyłączeniu do Niemiec. Czechosłowacji przy tym nie było. W Paryżu i Londynie świętowano zażegnanie wojny. Polska skorzystała i 2 października 1938 r. wojska polskie zajęły część Śląska Cieszyńskiego (Zaolzie).

"Zniszczenie Polski jest naszym pierwszym zadaniem. Celem musi być nie dotarcie do jakiejś oznaczonej linii, lecz zniszczenie żywej siły. Nawet gdyby wojna miała wybuchnąć na Zachodzie, zniszczenie Polski musi być pierwszym naszym zadaniem. Decyzja musi być natychmiastowa ze względu na porę roku. Podam dla celów propagandowych jakąś przyczynę wybuchu wojny. Mniejsza z tym, czy będzie ona wiarygodna, czy nie. Zwycięzcy nikt nie pyta, czy powiedział prawdę, czy też nie. W sprawach związanych z rozpoczęciem i prowadzeniem wojny nie decyduje prawo, lecz zwycięstwo. Bądźcie bez litości, bądźcie brutalni" – słowa te wypowiedział Adolf Hitler na naradzie dowódców w przededniu podpisania paktu Ribbentrop-Mołotow. Zapewne dzisiaj równie dobrze można by je włożyć w usta

Putina, wystarczy jedynie w miejsce Polski włożyć Ukrainę.

5 września 2014 r. w Mińsku na Białorusi były prezydent Ukrainy Leonid Kuczma, ambasador Rosji w Kijowie Michaił Zurabow, przedstawicielka OBWE [10] ds. uregulowania sytuacji na Ukrainie Heidi Tagliavini oraz premierzy samowłaźnych republik na Ukrainie: Donieckiej – Ołeksandr Zacharczenko oraz Ługańskiej – Igor Płotnicki podpisali zapowiedź kapitulacji Ukrainy. Rosja uzyskała, co chciała, Francja zarobi na sprzedaży okrętów wojennych Rosji, wojska NATO zaangażują się silniej na Bliskim Wschodzie.

Wszystko na to wskazuje, że cele i metody z roku 1876, 1939 i 2014 pozostały niezmiennie, jedynie nazwiska reżyserów się zmieniły. Jeżeli tak, to także skutki będą podobnie tragiczne, a walka o podmiotowość narodu ukraińskiego, tak jak wcześniej walka o podmiotowość narodu polskiego podobnie będzie długotrwała i tragiczna.

1. Mickiewicz Adam: *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*. Księga XI, rok 1812.

2. Międzynarodowy Tydzień Oświaty Dorosłych Ukrainy, projekt społeczno-państwowy wspierany przez UNESCO i realizowany corocznie od 2000 roku przez Ogólnoukraińskie Biuro Koordynacyjne społeczno-państwowego programu „Oświata dorosłych Ukrainy” kierowane przez profesora Sergiya I. Boltivets'a.

3. Krym zamieszkuje około 2,4 mln ludzi, w tym 60% Rosjanie, 24% Ukraińcy i 10 % Tatarzy krymscy. W XVIII wieku było to 467 tys. w tym 95% Tatarzy krymscy, 2% Grecy, 2% Ormianie, poniżej jednego procenta Krymczacy i Karaimi.

4. Rzeczypospolita Obojga Narodów - państwo złożone z Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego istniejące w latach 1569-1795. Czasem używana jest także nazwa „Korona Polskiego, Litewskiego i Ruskiego Narodów”. Zob. Augustyniak Urszula: *Historia Polski 1572–1795*. Warszawa: 2008, s. 31-32.

5. Serczyk W. A.: *Historia Ukrainy*. Wyd. 3. Wrocław: 2001, s. 207, 232.

6. „Ukraina, to każda ziemia na kraju, czyli na krańcu, u granicy, u kraju państwa położona”. GLOGER Zygmunt: *Geografia historyczna ziem dawnej Polski*. Kraków: 1903.

7. Podział Rzeczypospolitej pomiędzy Austrię, Prusy i Rosję 1772, 1793 i 1795.

8. Tajny protokół układu Ribbentrop - Mołotow z 23 sierpnia 1939 r. dotyczącego podziału terytorium Polski pomiędzy III Rzeszę a Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.

9. III Rzesza Niemiecka (niem. *Das Dritte Reich*) – nieoficjalna nazwa państwa niemieckiego w latach 1933-1945. Oficjalnie państwo nosiło nazwę Rzesza Niemiecka (*Deutsches Reich*)

10. Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, OBWE - regionalna organizacja międzynarodowa powstała 1 stycznia 1995 roku, której celem jest zapobieganie powstawaniu konfliktów w Europie.